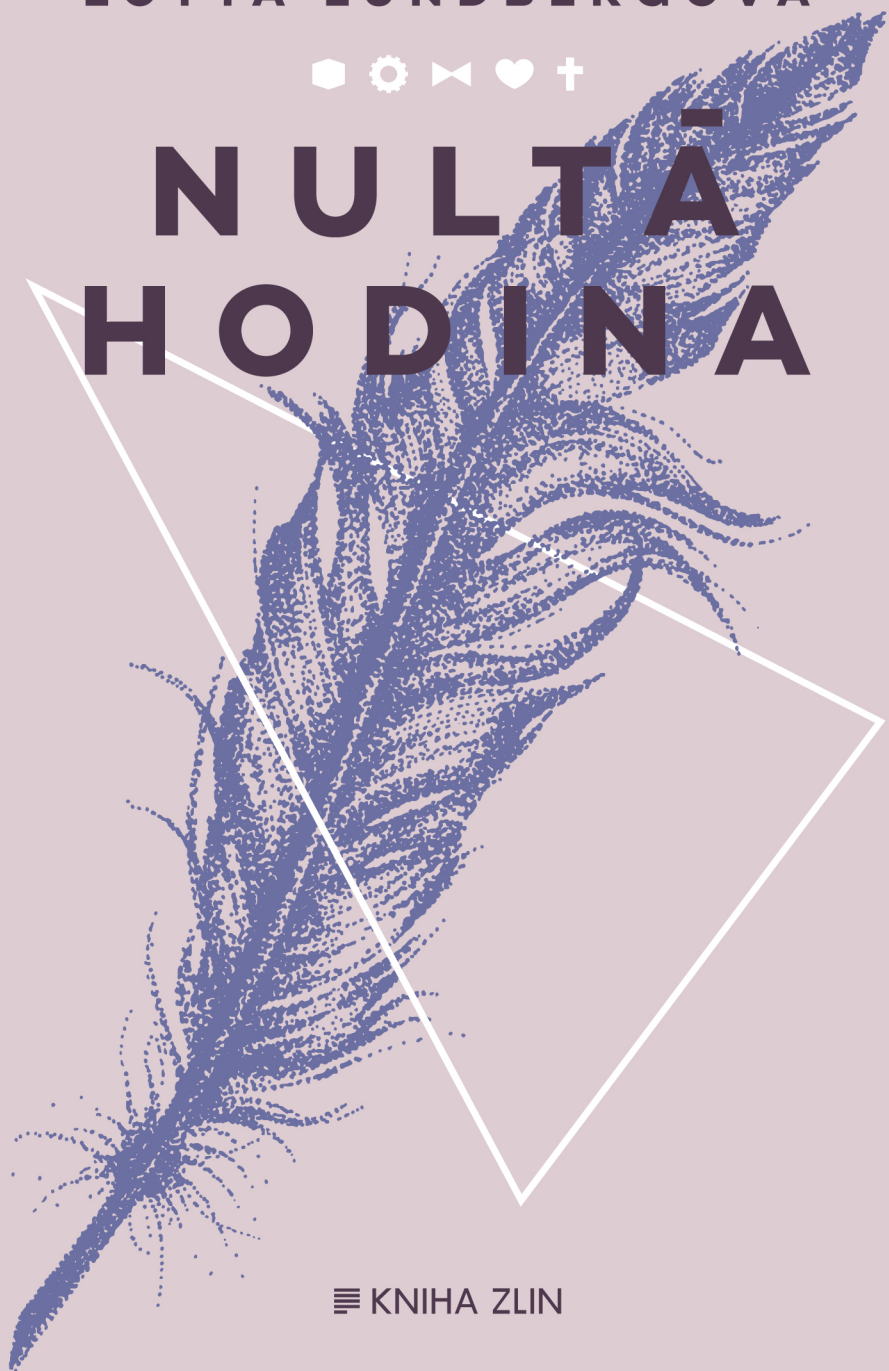

LOTTA LUNDBERGOVÁ

NULTÁ HODINA

≡ KNIHA ZLIN

FLEET

Lotta Lundbergová

Nultá hodina

NULTÁ HODINA

Lotta Lundbergová

Tato kniha vychází s finanční podporou Swedish Arts Council.

The publisher acknowledges the financial assistance of Swedish Arts Council.

SWEDISH
ARTSCOUNCIL

Copyright © Lotta Lundberg 2014
Published by arrangement with Partners
in Stories Stockholm AB, Sweden

Translation © Viola Somogyi, 2016

ISBN 978-80-7473-435-9 (pdf)

Památce Cordelie Edvardsonové

I

BERLÍN, 1945

„Kolik je hodin?“

Měla rozechvělý, chraptivý, probuzený hlas.

Zamručel. Pokoušel se ji znovu stáhnout k sobě, aby ještě usnula, ale ona jeho paži odstrčila: „Kolik je hodin?“

Nevím, byla by jeho upřímná odpověď, spi dál. Věděl však, že ona se nevzdá, hlas měla příliš probuzený, slabý, ale bdělý, kdyby tam byla lampička, rozsvítila by ji. V místnosti však byla tma a ona se posadila. Nad postelí se vznášel slabý pach uhlí a spáleniny. Kdyby neodpověděl, už by znovu neusnula.

„V Melbourne je devět, v New Yorku šest a ve Stockholmu půlnoc.“

Podle toho, jak vydechla, poznal, že odpověděl správně. Vtáhl do chřípí štiplavý vzduch. A pokračoval: „V Melbourne se právě nasnídali. Phil stojí s taškou do školy v předsíni. Rachel mu přinesla z kuchyně namazané chleby, teď se nad ním sklání, ptá se, jestli si vzal učebnici matematiky, on přikyvuje a ona mu prohrábne vlasy, na pusku je už moc veliký.“

Stále seděla vzpřímeně v posteli, celá napjatá, v měsíčním světle viděl její siluetu, šedé vlasy spletené do copu, který jí visel na zádech, měl chuť ho pohladit, přitisknout ji k sobě, ale věděl, že kdyby se jí nyní dotkl, jen by zasýčela a byla by ještě napjatější.

„V New Yorku si právě sedají do taxíku, jedou do Metropolitanu opery, Lea si vzala náramek i náušnice, na počest dnešního večera, poprchává, ale ona se třpytí.“

Stále žádná reakce.

„A ve Stockholmu se spí.“

Bylo to jejich dostaveníčko. Scházeli se tak už několik měsíců. Uprostřed noci, na ulici utichaly výstřely, dohasínaly požáry a křik slábl.

Nyní je po všem. Říká se tomu nultá hodina. Berlín byl v troskách, jak si dříve představoval Kartágo, nebo spíš Babylon. Všechno bylo srovnáno se zemí. Městem se valily hordy hladových uprchlíků. Nesměli tu zůstat, a tak táhli dál jako ovce bez pastýře neodklizenými troskami. Nechápal, jak se tu dokážou vyznat. Nezůstaly tu žádné ulice, nic, co by odlišovalo jednu čtvrt' od druhé. Jen trosky. Bezduché, mrazivé, vyhladovělé peklo.

A všude vlály bílé vlajky.

„Takže ve Stockholmu se spí.“ Lehla si znovu na záda a zahleděla se do stropu.

„Ano. A my taky budeme spát,“ řekl a opatrně položil ruku na její. Strpěla to.

Čekal. Naslouchal jejímu oddechování. Cítil v dlani její útlé klouby.

Neřekl jí pravdu. Že neví, kde jsou Lea, Rachel a David. Jestli vůbec bylo možné se vrátit z Pirny, Ravensbrücku nebo Polska.

„A teď už spí, Floro,“ zašeptal.

„Nejmenuju se Flora,“ odpověděla také šeptem, „jmenuju se Sára.“

„Spí už.“

„Tak dobrou noc, Arthure.“

Nejmenuji se Arthur, pomyslel si. Jmenuji se Izrael. A ve Stockholmu se spí.

Hedwig vytáhla papír z psacího stroje, vstala, chvíli postávala s textem v ruce, jako by nevěděla, co s ním má udělat. Přepadla ji lehká nevolnost a ona papír rychle odložila. Možná měla napsat něco jiného? Měla v úmyslu napsat něco jiného. Psát se toho dá tolik. V neposlední řadě dopisy. Ale takhle to dopadlo. Dneska.

Teď si musí dojít pro vodu; vedle závěsu, který odděloval její část bytu, stál uhlák, odpadkový koš, ale i kbelík s čistou vodou. Měla by uklidit. Vydrhnout špínu, která se valila dovnitř přes práh, všude mastná omítka, všude se sypal prach, vychladlý popel, saze a střepy. Natáhla si svetr a rychle prošla chodbou, kde ležela Frau Müller. Pohled žadonil. Hedwig přikývla. Samozřejmě naplní i kbelík Frau Müller.

Frau Müller zachrčela. Oči měla podlité krví. Kašel sípavý.

Pořád jste ještě nic neslyšela?

Hedwig zavrtěla hlavou.

Hned se vrátím, řekla, rychle vyběhla na schody a v zádech cítila pohled. Oči.

Schodiště bylo plné suti, zábradlí chybělo, musela scházet opatrně, aby po suti neuklouzla. Dávat si pozor při každém kroku. Před ní proklouzla krysa, nebojácná a se zcuchanou srstí, a zpoza jedněch dveří se ozýval gramofon hrající Offenbachův Kankán. Ale pořád to ještě bylo schodiště. Nežije v bunkru, nebrodí se až po kotníky sahající páchnoucí vodou, nespí na lůžku v protiletectkém krytu, ani nemusí s nikým sdílet postel. Je sama.

Ve druhém patře se před ní otevřel svět, celá stěna se zbortila při výbuchu. Dole pod ní v nemilosrdném slunečním světle leželo město, zuhelnatělé, znetvořené – všechno zalité tvrdým světlem: hromady suti, vraky aut, střepy, vyhořelé, beztvaré ruiny – vyvržené. V její

ulici téměř nebylo vidět lidi. Jen odhalené ticho a hladové dítě ze sklepního bytu, vyhublé a bledé, které sbíralo nedopalky z kanálku vedle chodníku. Hedwig spěchala kolem něj. Dívka ze sklepa – v obličejí šedobílá, s krivýma nohama v příliš velkých botách – s ní právě teď nemá nic do činění. Musí dojít pro vodu a musí napsat dopis, ano, musí, i když nemá tušení, jak by mohl být doručen z tohohle zahořklého místa zmaru, musí to udělat. Nikdo ji nepřiměje, aby vůbec pomyslela na to, že je to nestydatost.

Kolem panovalo prazvláštní ticho. Bylo slyšet jen klapání jejích podpatků na rozryté zemi. I postranní uličky byly tak prázdné. Pokud si tedy ještě pořád zasluhovaly označení postranní uličky. Nic už si nic nezasluhuje. Takový je stav věcí. Ze všeho zbyly jen trosky a hromady kamenů.

Bílé prapory na znamení kapitulace nebyly prapory, ale prostěradla, ubrusy, košile a jedny podvlékačky. Všechno, co bylo bílé a čisté, viselo z balkonů a pootevřených oken. Mír je milost, že je tomu tak?

Vojáci, již předtím zpívali, pokřikovali a plenili, už ztichli. Hedwig nejenže slyšela, co se povídá. Věděla to. Dýchala stejný vzduch jako všichni ostatní, přestože nebyla jednou z nich, nikdy jí nebyla a nikdy nebude, stejně k nim patřila. Nyní náležela okupačním mocnostem, všechno náleželo okupačním mocnostem, i ženy. Viděla je všude kolem sebe, unavené bezduché hadrové loutky, kořist v každém sklepním otvoru, celý Berlín se změnil v bordel zdarma. Všechno je milost, pravděpodobně tomu tak je.

Už nemusí umírat. Nemusí klopýtat přes mrtvolu. Míjela velké cedule zbylé po odklizení těl: *Pozor, infikovaná oblast*. Koně byli snědení. Sebevrahové pohřbení, nebo aspoň odnesení. Byl mír. Chlebová polévka, chaos, ale mír. Frau Müller a její zápal plic, velké vyčí-

tavé oči, to byla realita, ale v koutku světa patřícímu Hedwig stál nepoškozený psací stroj.

Neexistovaly žádné zkratky. Jen malé udupané pěšinky mezi kamením a troskami, hrůzou a odpadem. Opatrně šla dál, snažila se vyhýbat děrám na ulici, loužím páchnoucí břechy, vody z hasicích přístrojů, moči a odpadní vody.

Čím víc se blížila k pumpě Červeného kříže, tím víc lidí potkávala. Dav lidí četl noviny vyvěšené na zdi, která se nezbortila. Některé domy zůstaly stát, tak to bylo. Nepoškozené, trochu začouzené, rovné hřbety, jako hvězdy naděje na havarované obloze. Pokud se o tom takto dá uvažovat. Hedwig takhle svět neviděla. Nebesa se nezřítily. Ale nedokázala odolat a vrhala dlouhé pohledy na to, co stále ještě stálo. Na to, co se nenechalo srovnat se zemí.

Lidé s nadějí hltali všechno, na vývěsky už nepřipíchovali Goebbelsova slova, ale hlášení a pátrání z celého světa, velké i malé věci, na prodej, koupím, zprávy ve francouzštině i v angličtině, cedulky a povlávající fotografie, které požírala hladovějící masa, takový měli hlad, tolik prahli po informacích a zprávách; všichni četli všechno, ať to bylo cokoli. Poníženému poklonování se učili rychle, chtěli do sebe všechno nasáknout a smíchat to se lžemi. Hedwig měla dojem, že se tím přímo cpou. Ale zastyděla se za tu myšlenku. Nejspíš dokázala pochopit proč, určitě existuje vysvětlení, tušila, po čem touží: po smíření, pokání a rozehřešení.

Po čem jiném? Co nás při lásce Boží může jinak posunout dál?

Neslyšně se postavila k ostatním a přejížděla pohledem po vývěsce. Rychle, téměř neklidně hledala známku života, zprávu. Jméno. Když však nic nenašla,

zvedla se zvláštním pocitem kbelíky a putovala dál. Co by byla uklidňující zpráva? Jak by *Jméno* vypadalo na lístku – připíchnutém – ve větru?

Nemělo smysl být nenasytná a naplnit nádoby až po okraj. Voda stejně vyšplíchala ven, když procházela troskami zpátky a snažila se udržet kbelíky vodorovně. A slyšela zpěv ptáků. Neviděla je však. Kosi nezpívají z tanků. Tak kde ti ptáci přebývají? Ze kterých stolů mohou zobat potravu, díky níž stále dokážou zpívat? Všechno živé bylo posekané a spálené, nebyl tu jediný strom ani keř; tady přece dříve rostla magnolie a šeřík. Byl zrovna čas, kdy z lip odkapává medovice.

Potkala ženu s bledým obličejem a špinavým uzlíkem v náruči, z hadrů tupě civělo dítě s vpadlýma očima. Žena žebrola. Hedwig jí neměla co dát. Pokusila se o úsměv. Ale nedokázala se přestat dívat na dítě. Na jeho oči. Hedwig přidala do kroku, jak to jen šlo.

Musí napsat svůj dopis. Hned jak se vrátí. Bude to první věc, co udělá. Ano, musí.

Procházela mezi horami cihel, rezavými tyčemi, poškozenými domovními štíty, u nichž stály zoufalé řady ženských mezi hromadami kamení a podávaly si ve zbořeništi nahoru a dolů kbelíky. Kbelík za kbelíkem, z ruky do ruky, odřené, zmrzlé, suché – nahoru a dolů, nahoru a dolů. V ženských rukou a z nich – odřeny, rány, revmatismus – a neměla by tam ona stát taky, ona, Hedwig Lohmannová, místo aby toužila po svém zakázaném psacím stroji? Podle nařízení měli všichni odevzdat veškerou technickou výbavu. Vlastnit rádio, telefon nebo psací stroj bylo životu nebezpečné. To nebezpečí však bylo stejně relativní jako všechno ostatní. Všechno bylo nebezpečné. Psací stroj se dal vyměnit za cokoli na světě, protože všechno bylo směnitelné, všechno bylo pomíjivé – všechno.

V domovním vchodu zahlédla vojáka se spuštěnými kalhotami a mezi jeho nohama ženskou sukni. Stáli. Žena se opírala zády o vlhkou stěnu. Hedwig si nemohla pomoci, nevyhnutelně si musela představit jeho dech, jeho zuby, polibky. Hnusilo se jí to.

Radši Rusa na bříše než kulku v hlavě, prohlásila kdysi Frau Winkler.

Válku nevyhrají svými bombami. Budou muset vstoupit do obývacích pokojů a vzít si nás jednu po druhé.

Hedwig sklopila oči k zemi a šla dál.

Až tohle všechno skončí, tak se o tom asi nikomu nebude chtít mluvit, pomyslela si. To, co teď prožívám, mi dá novou tvář, nový druh nadřazenosti, kterou jiní neuvidí, po dlouhou dobu budu překvapená, kdykoli se uvidím v zrcadle, až si konečně jednoho dne zvyknu na to, že už nikdy nebudu stejná.

Už skoro u schodiště se jí podařilo vylít téměř polovinu vody. Rozhlédla se, kde je sklepní holčička. Její křivici zkroucená kolena, pohled ve strouze, lovící nedopalek, polínko, den navíc. Holčička však zmizela.

Strčila do dveří a vydala se na cestu vzhůru po temném schodišti pokrytém sutí. Ani krysa nebyla nikde vidět. Voda šplouchala ven. Už nesmí přijít o další.

Pokud přece jen žije, pomyslela si Hedwig, pokud přece jen možná přežila – tak mě naučí o světě všechno.

UPPSALA, 1983

Kdybych zmizela a byla pryč tak dlouho, že by se muselo zavolat na policii, protože by si začali dělat starosti, tak by skoro nikdo nevěděl, kde mě mají hledat.

To je moje oblíbená fantazie. Že jsem zmizela, policie parkuje na Björkbacksvägen, projdou dovnitř mezerou v živém plotě kolem schránky na dopisy a po cestičce k domu a zazvoní. A nikdo nic neví.

Nevím, proč je tak příjemné myslet na to, jak stojí v předsíni a nikdo nic neví. Možná vědí, co jsem měla na sobě, když mě viděli naposledy, a co jsem ten večer měla dělat, možná také kolik centimetrů měřím a jakou mám barvu vlasů, ale nikdo by nevěděl, kdo jsem, po čem toužím ani co se odehrává v mém nitru. Nikdo by nevěděl, kolik vážím. To nevěděl nikdy nikdo. Vím jen, že jsem odjakživa byla příliš těžká na to, abych někomu mohla sedět na klíně.

Stáli by tam mezi svými totemy a bločky receptů a nikdo by nedokázal policii poskytnout jedinou cennou informaci.

Ani kdyby jim policisté dali nůž na krk, nedokázali by z nich vymámit jedinou podrobnost, která by mohla napomoci vyšetřování. A pomyšlení, že nic nevědět,

je příšerné. Přesto si tu situaci představuji stále znovu a znovu, protože tam a tehdy, před domem plným policistů, by pochopili, co jsem věděla celou dobu; že na mě nemyslí. Policie by je musela přimět k pochopení, že v nich jednoduše neexistuju. Možná by se dali do pláče, ale ne protože si o mě dělají starosti, spíš protože se bojí, co si o nich ostatní pomyslí, když to bude vypadat, jako že jim na mně nezáleží.

Můj příběh vypráví o tom, že neznám nikoho, kdo by toužil mě sumarizovat – víc než policisté v téhle fantazii. Nevím, jestli je možné toužit po něčem, co člověk nezažil. Občas si představuji lásku jako elektrický šok, jako proud, který projede hlavou a způsobí zemětřesení ve všem, co udržuje řád. Většinou si ale myslím, že láska vůbec nepřichází zvnějšku, ale je spíše jako bádání, plíživá zvědavost, v níž se to může přihodit.

Než to budu vědět jistě, představuji si, že policii nikdo nedokáže sdělit, kým jsem byla, co se stalo – a co se děje. A na co už je pozdě.

Když nemáte nikoho na seznamu osob, které by policii mohly poskytnout informace, jste sami. A pravděpodobně nenormální. To proto je tak důležité najít někoho, kdo vám rozumí, dřív než bude pozdě. Stačí jeden. Pečlivě vybraný. Myslím, že jsem ji našla. Byla blíž, než jsem si myslela.

Slýchala jsem ji v rádiu, už když jsem byla malá.

Hlas v Rádiu se nebojí policistů a zbraní. Tam, kde je, se pořád střelí. A bombarduje. Dědkové mají lokýnky. Babky křičí do televizní kamery. Holky chodí na vojnu. Na dva roky. Tedy ty, co neutečou – nebo nezmizí.

Hlas v Rádiu je chraptivý. Žena mluví dialektem, který na mapě nenajdete. Ve škole se dialekt učit nesmí. Musíte se naučit všechny divoce rostoucí květiny ve Švédsku a všechna finská jezera. Ale žádné dialekty.

Přestože finština má spousty souhlásek, jezera jsem se naučila nazpaměť cobydup. Mám podezření, že je to součást *diagnózy*. Lepší je nenaučit se všechno cobydup. Raději se učit pomalu. A pokud možno z toho většinu zapomenout, aby vám to mohli často vyčítat. Není *přiměřené věku* zvládnout toho tolik najednou, říkají. Mohlo by vám z toho přeskočit.

Dialekty se můžete učit ve volném čase. Například z rádia. To byl jeden z mých prvních výzkumných projektů. Bylo mi asi deset a začala jsem hned ráno. Hlášení o povětrnostních podmínkách na moři jsem poslouchat vůbec nemusela, četl je pořád stejný chlápek, a ani *Rozhlasové divadlo vysílá*, když jsem ho poslouchala pět minut, už jsem věděla, kdo bude mluvit. Zato v *Písnice na přání* se ozvaly dialekty. Kolik jsem si jen přála. Během základního bádání jsem si skoro ani nemohla odskočit na záchod. Zesílila jsem zvuk, až to dunělo. Tatínek z toho málem zešlel. Slyšela jsem hrozně moc způsobů řeči. Ale její dialekt nikdy nezazněl. Trvalo mi několik týdnů, než mi došlo, že největší šanci – viděno statisticky – mám při zprávách. Tam se občas objevuje, ale ne tak často, jak bych potřebovala.

Byla jsem nucena vzdát se prvního zdroje a pokračovat ve výzkumu ve městě.

Na von Kraemerově třídě je archiv dialektů. Tam ji možná najdu, pomyslela jsem si a vydala se tam. Ale nepustili mě dovnitř. Hlas v domovním telefonu mi sdělil, že se zabývají jen tříděním dokumentů. Tak jsem se musela zase vrátit domů.

Jednoho dne napsala do novin. Tehdy jsem uviděla její fotografii. V podstatě vypadala jako obyčejná ženská. Ale já věděla, že to žádná obyčejná ženská není. Když je někdo bojovný, okamžitě mu to poznáte na hlase. Poprosila jsem tatínka, aby mi řekl, až bude v televizi něco o zemi, kde žije.

Když na mě poprvé zavolal, že teď bude v televizi o Izraeli, rozbušilo se mi srdce. Ji jsem samozřejmě nespátřila, ale přesto jsem doufala, že se objeví na obrazovce a bude se hýbat. Ale viděla jsem jen spoustu jiných lidí. Stáli naklonění dopředu a kývali se. Kývali takhle hlavami a pokládali kameny na jiné kameny celou věčnost. Jiní zvedali ruce a vypadali, jako by se chystali zpívat Žabičky, ach žabičky, ale to se pocho-pitelně v Izraeli nedělá, byli bosí a místo toho dělali dřepy. Nahoru a dolů. Jako my na tělocviku.

Udělejte dvacet dřepů, říká nám tělocvikářka, a pak pořád děláme něco podobného – nahoru a dolů, nahoru a dolů. Ale nesmíme být bosí. To bychom dostali bradavice. Úplně jsem oněměla, když jsem uviděla, kde bydlí. Několik let potom jsem o ní nebyla schopná zjišťovat další informace.

Ale teď už v tom zase pokračuji. I když ne se stejnou *intenzitou*. Už jsem starší. Ani se tomu snad nedá říkat bádání. Myslím na ni. Přemýšlím o ní. Čistě náhodou se může objevit kdekoliv. Nejen ve zprávách. Většinou začne úplně nečekaně mluvit v rádiu. Bedlivě ji poslouchám. Může to být o průvodu na svatou Lucii i o Hitlerovi. Ale nejčastěji mluví o těch, co se tam kývají.

Onehdy prohlásila: Jelikož kontrast mezi nebem a zemí je příliš velký, potřebujeme pekelný oheň, abychom si zvykli.

Najednou jsem to věděla.

Když slyším v rádiu její hlas, vím, že i ona byla v podsvětí. I ona viděla oheň. Zblízka.

BLIDHOLMEN, 2004

Hannin dům ležel až na konci ulice, za pilou. Od žádných sousedů k ní nebylo vidět. Nejbližším sousedem byl Sekerník Lasse, a ten k Hanně na verandu neviděl ani v zimě, protože mu stálo v cestě sto metrů lesa, jehličnatého lesa. Jak se vědělo, kdo k ní chodí, byla záhada. Ale stejně se to vědělo. A šuškal o tom. Dům měl několik jmen. Jedno z nich bylo intelektuální bordel.

Tvrdily to zlé jazyky, ale nejhorší nebyly paničky na letním bytě ani jejich manželé, kteří byli viděni, jak se potácejí z verandy po trávníku domů. Nejhorší byli starousedlíci. Ti, co zůstávali i přes zimu, když pohasl poslední lampion v podobě úplňku z račích hodů a všichni letňáci odjeli lodí domů do hlavního města.

Ingrid to poprvé slyšela od Stureho. Patřil ke společenské skupině jedna, která už na Blidholmenu bydlela po mnoho generací, byli to potomci a pravnoučata rybářů a sedláků, těch, co viděli, jak se Rusové schovávali po revoluci v lese, jak se Estonci za války utopili v jezeře Aborrvass, viděli pašeráky, útočníky i ponorky.

Společenská skupina jedna měla přednost v interpretaci, osobovala si právo říkat si, co chce. Sture byl jejím typickým představitelem. Nechyběla mu sebeiro-

nie. Protože všichni věděli, že i Sture se v domě rád zastaví, když má volnou chvíli, chvíli posedí pod borovicemi a popíjí inspirovaný koňak, jak tomu říkával. Sture byl sečtělý. Díky bohu za to, co by jinak člověk v zimě na ostrůvcích dělal.

I Ingrid tu bydlela trvale, ale protože se přistěhovala teprve před několika lety, nikdy se do nejvyšší vrstvy nedostane. Musela se spokojit s umístěním o kousíček níž. Bydlela na faře. Ve vrstvě pod ní se vyhřívali všichni majitelé menších domků s pohodlnými byty ve Stockholmu, ti, co trávili zimu vylepšováním kuchyně v městském bytě, a pak, když přišlo léto, myli nádobí ve škopku v šeříkovém loubí plném komárů. Nejnižší vrstvu tvořili ti, co si letní byt jen pronajímali. Ti, co bydleli na cizím pozemku bez pozemkové služebnosti a mola. K nim patřila Hanna. A pak tu ještě byli turisté, kteří přijížděli přes den. Němci nebo Švédové, Norové. Občas se na ostrově dokonce objevilo i pár Japonců. Ale ti neměli co mluvit. Turisté jen mají peníze.

Ingridiny kroky upřímně řečeno nikdy nevedly kolem Hannina domu. Ležel špatným směrem, ve vlastním zákoutí. Na začátku si ho malovala jako perníkovou chaloupku, které se vine kolem okapů břechtan jako cukrová poleva. Viděla před sebou nugátově zbarvené okenice s vyříznutými srdíčky, skřípající háčky, nadzemní sklípek, vrzající schůdky a velká černá kachlová kamna. Ale později – to si musela přiznat – si spíše představovala nevkusné umělecké předměty, sametové závěsy s trásněmi a ve štítě červenou lampičku.

Teď stála před domem a byla zklamaná. Tady zřejmě nebude budoár ani bílé oblázky. Byl to jednoduchý domek ze šedesátých let. V mechu nesvítily žádné muchomůrky. Nad vstupními dveřmi nebyla červená lucernička. Viděla pečlivě posekaný trávník. Stojan na